

Konkurssiasiain neuvottelukunta

Suositus 1

9.12.2019

Konkurssipesän haltuunotto

Sisällys

Konkurssipesän haltuunotto.....	0
1 Yleistä	2
2 Ilmoitukset	4
3 Konkurssipesään kuuluvan omaisuuden haltuunotto	7
3.1 Yleistä.....	7
3.2 Konkurssipesään kuuluva omaisuus.....	7
3.3 Pankkitilit, luottokortit, kassa ja avaimet	9
3.4 Kirjanpitoaineiston haltuunotto.....	10
3.5 Aineettomien oikeuksien selvittäminen	11
3.6 Henkilötietojen käsittely	12
3.7 Ulosmitattu omaisuus	13
4 Velallisen posti ja muut lähetykset.....	14
5 Suojaaminen, vartiointi ja asiakirjojen säilyttäminen	14
6 Vakuutukset	15
7 Sopimukset	17
8 Oikeudenkäynnit.....	19
9 Ympäristöasiat	20
9.1 Jätteet ja ongelmajätteet.....	20
9.2 Pilaantunut maaperä ja pohjavesi.....	20
9.3 Vastuu ympäristövahingosta.....	21
10 Luvanvaraista liikennettä harjoittavan vastuista annettu takaus.....	21
11 Työsopimusten irtisanominen ja palkkaturva-asioiden hoitaminen.....	23

Tässä suosituksessa käsitellään konkurssipesän haltuunottoon tyypillisesti kuuluvia toimenpiteitä. Konkurssipesien erityispiirteistä johtuen kaikkia tässä mainittuja toimenpiteitä ei ole tarpeen suorittaa jokaisessa pesässä, mutta toisaalta myös muut kuin tässä mainitut toimenpiteet voivat olla välttämättömiä joissakin pesissä.

1 Yleistä

Kun tuomioistuin asettaa velallisen konkurssiin, velallisen omaisuus siirtyy velkojien määräysvaltaan. Omaisuuden hoitamista ja konkurssipesän hallintoa varten tuomioistuin määrää pesänhoitajan, jonka tulee ottaa konkurssipesään kuuluva omaisuus haltuunsa viivytyksettä. Pesänhoitajan on selvitettävä konkurssipesään kuuluva omaisuus ja oikeudet, varmistettava niiden pysyminen konkurssipesän hallinnassa sekä huolehdittava omaisuuden arvon säilymisestä ja oikeuksien voimassapysymisestä. Pesänhoitajalla on oikeus saada poliisilta poliisilain 9 luvun 1 §:ssä tarkoitettua virka-apua, jos pesänhoitajaa estetään suorittamasta tehtäväänsä, konkurssilaki (KonkL) 14:5.3.

Pesän haltuunottoa tulee jatkaa, vaikka konkurssiin asettamista koskevaan päätökseen on haettu muutosta tai yrityssaneeraushakemus on hylätty ja muutoksenhaku on vireillä konkurssin alkaessa. Liiketoiminnan jatkumisen kannalta keskeisen omaisuuden myymistä ja sopimusten irtisanomista on kuitenkin vältettävä niin kauan kuin järkevän pesänhoidon kannalta on mahdollista. Jos konkurssia on haettu peruuntumaan ja peruuntuminen vaikuttaa todennäköiseltä, pesänhoitajan ei tule ryhtyä muihin kuin omaisuuden arvon ja oikeuksien säilyttämisen edellyttämiin sekä tarpeettomien kustannusten rajoittamiseksi välttämättömiin toimenpiteisiin.

Konkurssiin asettamisen oikeusvaikutukset päättyvät, jos konkurssi peruuntuu, raukeaa tai asettamispäätös kumotaan.

Pesän haltuunoton onnistuminen edellyttää yhteistyötä velallisen kanssa. Neuvottelukunta suosittelee, että pesänhoitaja ilmoittaa velalliselle viipymättä konkurssin alkamisesta. Asettamisesta tulee ilmoittaa velalliselle henkilökohtaisesti tai puhelimitse. Jos tämä ei ole mahdollista, ilmoitus on

tehtävä mahdollisimman nopeasti esimerkiksi sähköpostilla, telekopiona tai kirjeitse.

Pesänhoitajan on kohdeltava velallista asiallisesti ja otettava asianmukaisesti huomioon velallisen etu. Velallisella on velvollisuus myötävaikuttaa siihen, että pesänhoitaja voi suorittaa hänelle kuuluvat tehtävät. Tähän kuuluu mm. omaisuuden ja toimitilojen saattaminen pesänhoitajan hallintaan, tietojärjestelmiin opastaminen sekä pesäluettelon laatimista ja pesänhoitajan muiden tehtävien hoitamista varten tarpeellisten tietojen antaminen. Velallisen asemaa koskevat säännökset ovat konkurssilain 4 luvussa. Velallisen neuvonnasta ja ohjauksesta on annettu suositus 15 ja sen liitteessä on tarkemmin kuvattu velallisen oikeuksia ja velvollisuuksia.

Pesänhoitajan tulee selvittää velalliselle tämän oikeudet ja velvollisuudet konkurssimenettelyssä. Jos velallinen laiminlyö myötävaikutusvelvollisuutensa niin, ettei pesänhoitaja pysty hoitamaan asianmukaisesti tehtäväänsä, pesänhoitajan tulee ensin kehottaa velallista täyttämään myötävaikutusvelvollisuutensa. Laiminlyönnin jatkuessa pesänhoitajan tulee hakea tuomioistuimelta konkurssilain 4 luvussa tarkoitettuja pakkokeinoja velallista kohtaan.

Työntekijällä on velvollisuus avustaa pesänhoitajaa pesän selvittämisessä. Pesänhoitajan tulee pyrkiä hyödyntämään työntekijöiden työpanos irtisanomisaikana. Tarkoituksenmukaista voi olla jatkaa sellaisen avainhenkilön (esim. kirjanpitäjän) työsuhdetta, joka voi antaa tarpeellisia tietoja pesän selvittämiseksi.

Jos pesään kuuluu pilaantuvaa tai arvonsa nopeasti menettävää omaisuutta, omaisuus tulee tappioiden välttämiseksi myydä viivytyksettä. Omaisuuden myyntiä on käsitelty laajemmin suosituksessa 11.

Jos pesään ei voida heti konkurssin alkaessa määrätä pesänhoitajaa, tuomioistuin määrää enintään kahden viikon ajaksi tilapäisen pesänhoitajan. Tilapäisen pesänhoitajan ei tule ryhtyä muihin kuin omaisuuden haltuunoton ja hoitamisen sekä konkurssipesän oikeuksien turvaamisen kannalta välttämättömiin toimiin (KonkL 14:5.2). Tyypillisesti tällaisia toimia ovat työntekijöiden työsopimusten ja mahdollisesti muiden kustannuksia aiheuttavien sopimusten päättäminen, pankkitilien

sulkeminen, pilaantuvan tai arvonsa nopeasti menettävän omaisuuden myyminen, muun omaisuuden suojaaminen ja vakuuttaminen sekä määräajassa annettavien lausuntojen ja ilmoitusten antaminen.

2 Ilmoitukset

Konkurssin oikeusvaikutukset alkavat, kun tuomioistuin päättää velallisen asettamisesta konkurssiin. Pesänhoitajan tulee aloittaa pesän haltuunotto tämän jälkeen välittömästi. Tästä syystä on tärkeää, että pesänhoitaja saa tuomioistuimelta viipymättä tiedon konkurssin alkamisesta.

Tuomioistuimen on ennen pesänhoitajan määräämistä kuultava pesänhoitajaksi esitettyä (KonkL 8:1.2). Pesänhoitajaksi esitetyn tulee tässä yhteydessä ilmoittaa tuomioistuimelle, jos hän ei pakottavasta syystä (esimerkiksi matka tai kiireellinen työtehtävä) voi ryhtyä hoitamaan tehtävää välittömästi tai tiettyinä ajankohtana. Näin voidaan välttyä siltä, että tuomioistuin määräisi konkurssin alkamaan ajankohtana, jolloin pesänhoitaja on tilapäisesti estynyt hoitamasta tehtävänsä.

Tuomioistuin merkitsee konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin tiedot konkurssiin asettamista koskevasta päätöksestä. Tuomioistuimen on myös ilmoitettava tarkoitukseen soveltuvalla tavalla konkurssiin asettamista koskevassa asiassa antamastaan päätöksestä velalliselle ja hakijavelkojalle sekä velkojalle, jota asiassa on kuultu.

Jos pesänhoitaja katsoo, että konkurssin alkamisesta kuuluttaminen on tarpeen, hänen on huolehdittava kuulutuksen julkaisemisesta virallisessa lehdessä, yhdessä tai useammassa päivälehdessä tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Kuuluttaminen voi olla tarpeen tuntemattomien velkojien määrän, velallisen kirjanpidon puutteellisuuden tai muun syyn vuoksi.

Pesänhoitajan on pyydettävä kuulutuksen julkaisemista ulkomailla, jos maksukyvyttömyysasetuksesta tai Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta niin johtuu tai jos se muusta syystä on tarpeen.

Pesänhoitajan on ilmoitettava konkurssin alkamisesta kaikille tunnetuille velkojille (KonkL 22:2.2). Ilmoitukset tulee tehdä viivytyksettä, vaikkakaan erityistä määräaikaa ilmoituksen tekemiselle ei ole säädetty. Pesänhoitajan

tulee erityisesti huolehtia siitä, että suurimmat velkojat saavat tiedon mahdollisimman nopeasti konkurssin alettua. Muillekin velkojille ilmoitus tulee toimittaa viimeistään pesäluettelon valmistuttua. Jos uusia velkojia tulee ilmi myöhemmin, on ilmoitus näille tehtävä viivytyksettä. Joskus käytännön syistä (lähinnä velkojien huomattava määrä) voi kuitenkin olla tarkoituksenmukaista, että osalle velkojista ilmoitus tehdään vasta yhdessä valvontaa koskevan ilmoituksen kanssa.

Pesänhoitajan on viipymättä toimitettava Suomessa alkaneesta konkurssista ilmoitus niille tunnetuille velkojille, joilla on asuinpaikka tai kotipaikka taikka sääntömääräinen kotipaikka toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa. Ilmoituksen sisällöstä säädetään maksukyvyttömyysmenettelyistä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2015/848. (artikla 54). Asiaa käsitellään tarkemmin suosituksessa 6.

Maksukyvyttömyysasetuksen 54 artiklan 2 kohdassa luetellaan velkojille ilmoitettavat tiedot. Pesänhoitajan on käytettävä vakiolomaketta "Ilmoitus maksukyvyttömyysmenettelystä". Ilmoitukseen on sisällytettävä myös jäljennös 55 artiklassa tarkoitetusta vakiolomakkeesta "Saatavien ilmoittaminen" tai tieto siitä, missä lomake on saatavilla.

Komission laatimat lomakkeet pesänhoitajalle ja velkojalle löytyvät eri kielillä internetistä osoitteesta: https://e-justice.europa.eu/content_insolvency-447-fi.do?init=trueAvautuu uuteen ikkunaan

Pesänhoitajan on ilmoitettava konkurssin alkamisesta viipymättä myös velallisen kotipaikan ja velallisen omistaman kiinteistön sijaintipaikan ulosottoviranomaiselle ja palkkaturvaviranomaiselle sekä velallisen omistaman kiinteistön tai erityisen oikeuden sijaintipaikkakunnan mukaan määräytyvälle kirjaamisviranomaiselle, alusrekisteriin, ilma-alusrekisteriin ja arvo-osuusrekisteriin, jos konkurssipesään kuuluu tällaista omaisuutta (oikeusministeriön asetus konkurssiasioista 502/2004, 2 §). Maanmittauslaitokselle tehtävät kiinteistöä, erityistä oikeutta ja asunto-osakkeita koskevat ilmoitukset voidaan tehdä sähköpostilla osoitteeseen kirjaamisasiat@maanmittauslaitos.fi ja kirjeellä osoitteeseen Maanmittauslaitos, kirjaamisasiat, PL 1010, 00521 Helsinki.

Palkkaturvaviranomaiselle tehtävässä ilmoituksessa on mainittava, onko velallisen palveluksessa työntekijöitä.

Konkurssilain mukaan ilmoitukset on tehtävä tarkoituksenmukaisinta tapaa käyttäen postitse tai sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä. Tiedoksiannot voidaan toimittaa myös puhelimitse, jollei kirjallinen menettely ole asian laadun vuoksi tarpeen. Yleensä tarkoituksenmukaisimpana tapana voidaan pitää sähköpostilla tehtävää ilmoitusta. Ilmoituksen voi tehdä Kosti asianhallintajärjestelmästä lähettävällä sähköpostiviestillä.

Ilmoitus konkurssin alkamisesta on tehtävä asianomaiselle elinkeinoviranomaiselle, jos velallinen harjoittaa elinkeinoa, johon vaaditaan lupa tai rekisteröinti. Kyseiset elinkeinot on lueteltu elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain (122/1919) 3 §:ssä. Esimerkiksi hotelli- ja ravintolatoimialalla ilmoitus alkoholijuomien maahantuontia ja tukkumyyntiä harjoittavan yrityksen konkurssista tulee tehdä sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle (Tuotevalvontakeskus) ja anniskelua tai vähittäismyyntiä harjoittavan yrityksen konkurssista tai aluehallintovirastolle. Konkurssipesän on haettava oma myyntilupa, jos se jatkaa kyseistä toimintaa. Jos velallinen on harjoittanut tupakkalaissa tarkoitettua tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntiä ja konkurssipesä jatkaa toimintaa, konkurssipesän on ilmoitettava muutoksesta vähittäismyyntiluvan myöntäneelle kunnalle (tupakkalaki 46 ja 49 §:t).

Velallinen on saattanut harjoittaa sellaista toimintaa, joka on edellyttänyt lupaa, vaikka itse elinkeinon harjoittamien ei olekaan luvanvaraista. Esimerkiksi ympäristön kannalta haitallinen toiminta edellyttää ympäristölupaa. Pesähoitajan on myös näissä tilanteissa ilmoitettava lupaviranomaiselle luvanhaltijan konkurssista.

Pesähoitajan velvollisuutta tehdä velallisen verotukseen ja työsuhteisiin liittyviä vero- ja valvontailmoituksia on käsitelty suosituksissa 4 ja 10. Konkurssipesälle myönnetään hakemuksesta oma y-tunnus. Konkurssipesä tarvitsee oman y-tunnuksen, jos se maksaa massavelkaisia palkkoja tai hakeutuu arvonlisäverovelvolliseksi tai ennakkoperintärekisteriin.

Velallinen poistetaan ennakkoperintärekisteristä konkurssin alettua. Konkurssipesä merkitään ennakkoperintärekisteriin hakemuksesta. Konkurssipesän kannattaa hakeutua ennakkoperintärekisteriin, jos konkurssipesä lähettää laskuja sellaisista työ- ja käyttökorvauksista, joista maksaja olisi velvollinen suorittamaan ennakonpidätyksen.

3 Konkurssipesään kuuluvan omaisuuden haltuunotto

3.1 Yleistä

Pesänhoitaja vastaa omaisuuden luetteloinnista, myös silloin kun luetteloinnin suorittaa joku muu kuin pesänhoitaja tai tämän palveluksessa oleva henkilö. Tämän vuoksi pesänhoitajan tai tämän palveluksessa olevan henkilön on henkilökohtaisesti tutustuttava konkurssipesän omaisuuteen sen olennaisilta osiltaan ja annettava selkeät luettelointiohjeet, joiden noudattamista hänen tulee seurata. Fyysisen inventaarion lisäksi pesänhoitajan on selvitettävä velalliselta ja tilinpäätösten, kirjanpidon ja muun asiakirja-aineiston pohjalta mitä muuta omaisuutta velallisella on.

Pesänhoitajalla on oikeus saada tiedot velallisen pankkitileistä, maksuliikenteestä, rahoitusta koskevista sopimuksista ja sitoumuksista, varallisuudesta, verotuksesta ja muista velallisen taloudellista asemaa tai velallisen harjoittamaa taloudellista toimintaa koskevista seikoista (KonkL 8:9 ja laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta 13.2,2 kohta). Pesänhoitajan tulee käyttää tätä oikeuttaan selvittäessään velalliselle kuuluvaa omaisuutta.

3.2 Konkurssipesään kuuluva omaisuus

Konkurssipesään kuuluu vähäisin poikkeuksin velallisen ulosmittauskelpoinen omaisuus konkurssin alkaessa sekä konkurssin aikana saatava omaisuus. Säännökset konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta ovat konkurssilain 5 luvussa.

Luonnollisen henkilön konkurssipesään ei kuitenkaan kuulu hänen konkurssin alkamisen jälkeen saamansa omaisuus tai ansaitsemansa tulo. Tyypillisesti tällaista omaisuutta on velalliselle konkurssin alkamisen jälkeiseltä ajalta kertyvä palkka. Velkoja voi konkurssimenettelyn

ulkopuolella periä normaalein perintäkeinoin konkurssisaatavaansa tällaisesta velallisen uudesta omaisuudesta tai tulosta.

Velallisen pantattu omaisuus kuuluu konkurssipesään. Pesänhoitajan on huolehdittava pantatusta omaisuudesta samalla tavalla kuin muustakin pesään kuuluvasta omaisuudesta, jollei pantinhaltijan hoitovelvollisuudesta muuta johdu. Pantatun omaisuuden hoidosta ja sen kustannuksista tulee sopia pantinhaltijan kanssa.

Konkurssipesään kuuluu yleensä myös velallisen ulkomailla sijaitseva omaisuus. Pesänhoitajan tulee ryhtyä tarpeellisiin toimiin pesään kuuluvan ulkomailla olevan omaisuuden saattamiseksi konkurssipesän hallintaan, jos se on taloudellisesti tarkoituksenmukaista. Haltuunotossa tulee tarvittaessa käyttää apuna paikallisia toimijoita. Jos velallisen pääintressien keskus on ulkomailla, Suomessa alkavaan konkurssimenettelyyn kuuluu kuitenkin vain velallisen Suomessa oleva omaisuus.

Omistuksenpidätys- tai takaisinottoehto sitoo konkurssipesää eikä omaisuus kuulu konkurssipesään, jos ehdosta on sovittu ennen kuin omaisuuden hallinta on siirtynyt velalliselle eikä velallisella ole ollut oikeutta luovuttaa omaisuutta edelleen, liittää sitä muuhun omaisuuteen tai muutoin määrätä omaisuudesta omistajan tavoin. Konkurssipesällä on oikeus sitoutua sopimukseen maksamalla erääntynyt kauppahinta korkoineen myyjälle. Konkurssipesä voi myös lunastaa omaisuuden maksamalla myyjän saatavan.

Jos omistuksenpidätys- tai takaisinottoehdosta on sen sijaan sovittu vasta omaisuuden hallinnan luovutuksen jälkeen tai jos velallisella on ollut oikeus luovuttaa omaisuus, liittää se muuhun omaisuuteen tai muutoin määrätä siitä omistajan tavoin, ehto on konkurssipesää kohtaan tehoton ja omaisuus kuuluu konkurssipesään. Myyjän saatava on tässä tilanteessa konkurssissa valvottavaa velkaa.

Omaisuus, jonka väitetään kuuluvan sivulliselle, kuuluu konkurssipesään, jos sivullisen asema perustuu sellaiseen varallisuus- tai muuhun järjestelyyn, jolle annettu oikeudellinen muoto ei vastaa järjestelyn tosiasiallista sisältöä tai tarkoitusta, ja jos sellaista muotoa ilmeisesti käytetään täytäntöönpanon välttämiseksi tai omaisuuden pitämiseksi velkojien ulottumattomissa (KonkL 5:11). Pesänhoitajan toimivaltaan ei

kuulu ottaa omaisuutta hallintaansa sivullisen hallusta vastoin tämän suostumusta. Pesänhoitajan tulee esittää sivulliselle vaatimus omaisuuden palauttamisesta konkurssipesään vapaaehtoisesti. Tarvittaessa pesänhoitajan tulee nostaa asiassa kanne tuomioistuimessa. Jos on pelättävissä, että sivullinen hukkaa tai siirtää omaisuutta edelleen, pesänhoitajan tulee välittömästi hakea tuomioistuimelta turvaamistoimenpidettä.

Konkurssivelalliselle kuulumaton sivullisen omaisuus tulee luovuttaa oikealle omistajalle, jos omistusoikeus esineeseen on riidattomasti selvitetty. Omistuksenpidätys- tai takaisinottoehdoin hankittua omaisuutta luovutettaessa on laadittava asianmukainen tilitys omaisuuden arvosta ja jäännösvelan määrästä. Luovutettu omaisuus on luetteloitava ja luovutuksesta on syytä pyytää kuitti.

Kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä annetun lain mukaan painotuotteiden ja tallenteiden valmistajan, levittäjän tai julkaisijan on luovutettava painotuote tai tallenne Kansalliskirjastoon säilytettäväksi. Lain 25 §:n mukaan luovutusvelvollisen konkurssipesä on velvollinen täyttämään velalliselle kuuluvan luovutusvelvollisuuden.

3.3 Pankkitilit, luottokortit, kassa ja avaimet

Pesänhoitajan on välittömästi konkurssin alkamisen jälkeen poistettava tilien käyttöoikeus ja kerättävä luottokortit pois konkurssivelalliselta ja tämän edustajilta. Jos tilien käyttöä jatketaan konkurssin aikana, tilien käyttöoikeus on siirrettävä pesänhoitajalle. Jos kaikkia kortteja ei heti saada kerättyä, pesänhoitajan on estettävä luottokorttien käyttö ilmoittamalla konkurssin alkamisesta luottokortin myöntäjälle. Pesänhoitajan tulee ohjeistaa konkurssissa oleva luonnollinen henkilö ohjaamaan konkurssin alkamisen jälkeiseltä ajalta kertyvät palkat ja muut konkurssipesään kuulumattomat suoritukset jollekin muulle kuin konkurssipesään kuuluvalle pankkitilille.

Konkurssivelallisella olevat varat on yleensä talletettava yhdelle konkurssipesän tilille, jolle konkurssipesän koko rahaliikenne keskitetään. Konkurssipesälle on pääsääntöisesti avattava oma tili. Jos on ilmeistä, että konkurssimenettely tulee raukeamaan ja konkurssipesän rahaliikenne jää niin vähäiseksi, ettei konkurssipesän oman pankkitilin avaaminen ole tarkoituksenmukaista, konkurssipesän rahaliikenne voidaan hoitaa

jatkamalla velallisen pankkitilin käyttöä, jos tili ei ole luotollinen. Jos pesänhoitaja lopettaa konkurssivelallisen tilin, hänen on varmistettava, että tilille tulevat varat siirretään konkurssipesälle avatulle tilille. Pesänhoitajan on tarkastettava velallisen kassa ja nimettävä kassasta vastaava henkilö taikka tarvittaessa otettava kassa haltuunsa. Pesänhoitajan on pyrittävä ohjaamaan pesän rahaliikenne pankkitilin kautta ja pitämään kassavarat mahdollisimman pieninä. Hänen on otettava haltuunsa avaimet ja kulkukortit velallisen tiloihin, jos velallista tai tämän edustajaa ei ole toiminnan jatkamisen tai muun syyn vuoksi tarpeellista päästää tiloihin.

3.4 Kirjanpitoaineiston haltuunotto

Pesänhoitajan on otettava haltuunsa konkurssivelallisen kirjanpito sekä muut konkurssivelallisen hallinnollista ja taloudellista asemaa koskevat asiakirjat. Näitä ovat mm. yhtiökokousten ja hallituksen kokousten pöytäkirjat, rahoitussopimukset sekä olennaiset liiketoimintaan liittyvät sopimukset.

Pesänhoitajan on huolehdittava myös konkurssivelallisen tietojärjestelmiin sisältyvien kirjanpitoaineistojen, ohjelmistojen, tietokantojen ja muiden yritystä koskevien tietojen haltuunotosta. Pesänhoitajan on pyrittävä estämään näiden tietojen hävittäminen tai muuttaminen. Tarvittaessa pesänhoitajan tulee otattaa uudet varmuuskopiot.

Pesän haltuunotossa on selvitettävä, mihin yrityksen tietojärjestelmiin (taloushallinto, pankkiyhteydet) henkilökunnalla on käyttöoikeudet ja tarvittaessa ryhdyttävä toimiin oikeuksien poistamiseksi tai rajoittamiseksi.

Kirjanpidon haltuunotto ja säilyttäminen on toteutettava tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Jos kirjanpitoaineiston säilyttäminen tai kirjanpidon laatiminen on ollut ulkopuolisen palveluntarjoajan hoidettavana, konkurssipesä voi jatkaa velallisen ja palvelun tarjoajan välistä sopimusta, päättää sopimuksen tai solmia uuden sopimuksen.

Jos velallisen kirjanpito on luotettavan ulkopuolisen kirjanpitäjän hallussa, pesänhoitaja voi sopia, että tämä edelleen säilyttää kirjanpitoa hallussaan konkurssipesän lukuun. Konkurssipesä maksaa konkurssin ajalta kirjanpitoaineiston säilyttämisestä ja käytöstä sitoumuksensa mukaisen korvauksen.

Konkurssipesällä on oikeus saada sivullisen hallussa oleva kirjanpitoaineisto korvaamalla aineiston toimittamisesta aiheutuvat kustannukset (KonkL 9:3.2). Jos toimitettava aineisto on sähköisessä muodossa, konkurssipesän on maksettava aineiston tallentamisesta toiselle tietovälineelle ja aineiston siirtämisestä aiheutuvat suorat kustannukset. Sähköisessä muodossa olevan kirjanpidon tulostamisesta paperille on lisäksi maksettava tulostuskustannukset. Sivullisella ei ole pidätysoikeutta hallussaan olevaan velallisen kirjanpitoaineistoon. Sivullinen ei voi kieltäytyä luovuttamasta aineistoa konkurssipesälle, vaikka konkurssipesä ei tosiasiallisesti pystyisi maksamaan toimittamisesta aiheutuvia kustannuksia.

Haltuun otetusta asiakirja-aineistosta on tehtävä luettelo. Luettelosta on selvittävä vähintään kansio- tai kotelotasolla, mitä ja mihin aikaan kohdistuvia asiakirjoja kansio tai kotelo sisältää. Luetteloa voidaan käyttää konkurssimenettelyssä myöhemminkin esim. luovutettaessa asiakirjoja vero- tai poliisiviranomaiselle. Velallisen kirjanpidon loppuunsaattamista ja konkurssihetken välitilinpäättästä on käsitelty suosituksessa 10.

3.5 Aineettomien oikeuksien selvittäminen

Aineettomat oikeudet saattavat olla huomattavan arvokkaita ja pesänhoitajan tulee kiinnittää niiden haltuunottoon erityistä huomiota. Pesänhoitajan on pyrittävä varmistamaan, että konkurssipesään kuuluvat aineettomat oikeudet pysyvät konkurssipesän hallussa.

Pesänhoitajan tulee selvittää ne velallisen sopimukset, jotka koskevat immateriaalioikeuksia ja joiden perusteella lähtökohtaisesti ratkaistaan, ovatko oikeudet luovutettavissa edelleen. Tällaisia voivat olla esimerkiksi tekijänoikeudet, patentit, hyödyllisyysmallit ja tavaramerkit. Pesänhoitajan on tarvittaessa käytettävä tietojen ja omaisuuden selvittämisessä ja haltuunotossa asiantuntijoita.

Tietokoneohjelmistojen osalta pesänhoitajan tulee selvittää yrityksessä käytetyt valmisohjelmat tai yritykselle räätälöidyt ohjelmat, ohjelmistoja koskevat käyttö- tai omistusoikeudet ja niiden siirtokelpoisuus. Jos tietokoneohjelma ja siihen välittömästi liittyvä teos on luotu täytettäessä työsuhteesta johtuvia tehtäviä, tekijänoikeus tietokoneohjelmaan ja teokseen siirtyy työnantajalle tekijänoikeuslain 40 b §:n mukaisesti. Tällöin

tietokoneohjelma kuuluu työnantajan konkurssipesään ja se on edelleen luovutettavissa.

Pesänhoitajan on pyrittävä saamaan haltuunsa velallisen omistamien tietokoneohjelmien lähdekoodit, dokumentaatiot ja salasanat. Haltuunoton varmistamiseksi velallisen tiedostoista on yleensä syytä ottaa varmuuskopio mahdollisimman pian konkurssin alkamisen jälkeen.

Velallisen asiakasrekistereillä, asiakassopimuksilla samoin kuin muillakin velallisen toimintaan liittyvillä tiedoilla (esimerkiksi tuotteen valmistuskaavalla, rakennepiirustuksilla tai ohjeilla) saattaa tietyissä tilanteissa olla varallisuusarvoa.

3.6 Henkilötietojen käsittely

Henkilötietoja sisältäviä järjestelmiä ja rekistereitä ovat konkurssin yhteydessä mm. asiakasjärjestelmät ja -rekisterit, velkojia koskevat rekisterit ja velallista koskevat rekisterit, joihin kirjataan esimerkiksi työntekijätiedot sekä vastuuhenkilöiden henkilötiedot.

Eryistä huomiota tulee kiinnittää erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien ja arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyyn. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi tieto henkilön ay-jäsenyydestä, työterveyshuoltoon liittyvä tieto tai tieto henkilön sosiaalihuollon tarpeesta.

Pesänhoitajan tulee rekisterinpitäjänä pesän haltuunoton yhteydessä kartoittaa konkurssipesään kuuluvat henkilötietoja sisältävät rekisterit ja niiden lainmukaisuus. Tarvittaessa pesänhoitaja voi saada tietosuojadokumentaation läpikäynnissä apua esimerkiksi velallisyhtiön tietosuojavastaavalta. Tietoturvasta tulee huolehtia EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 2016/679 mukaisesti.

Henkilötietoja sisältävien rekistereiden käsittely tulee dokumentoida mm. rekistereiden haltuunoton yhteydessä samoin kuin rekistereiden muokkaamis-, luovutus- ja hävittämistilanteessa. Mikäli hävittäminen ulkoistetaan, on ulkoistamisesta laadittava tietosuoja-asetuksen 28 artiklan mukaisesti kirjallinen sopimus pesän ja palveluntarjoajan välillä.

Henkilötietojen käsittelyperiaatteet on määritelty tietosuoja-asetuksen 5 ja 6 artikloissa.

Henkilötietojen käsittelystä tarkempia ohjeita tietosuojavaltuutetun sivuilla <https://tietosuoja.fi/henkilotietojen-kasittely>Avautuu uuteen ikkunaan.

Toimintansa lopettaneiden terveydenhuollon alan palveluntarjoajien paperiset potilasasiakirjat tulee toimittaa arkistoitavaksi Kelaan <https://www.kela.fi/paperisten-potilasasiakirjojen-arkistointipalvelu>Avautuu uuteen ikkunaan. Ennen aineistojen siirtoa konkurssipesä ja Kela tekevät kirjallisen sopimuksen arkistointivastuun siirtymisestä. Asiointiosoite Kelassa on toimintansa.lopettaneet@kela.fi.

Sähköisten potilasasiakirjojen valtakunnallinen arkistointi on järjestetty Kanta-palvelujen kautta.

Pesänhoitajan tulee ilmoittaa havaitsemistaan henkilötietojen tietoturvaloukkauksista tietosuojavaltuutetulle erillisellä lomakkeella <https://tietosuoja.fi/ilmoitus-tietoturvaloukkauksesta> 72 tunnin kuluessa loukkauksen ilmitulosta, mikäli tietoturvaloukkauksesta todennäköisesti aiheutuu luonnollisten henkilöiden oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvia riskejä. Lisäksi tietoturvaloukkauksesta tulee ilmoittaa loukatulle, mikäli loukkaus aiheuttaa korkean riskin loukatun oikeuksille ja vapauksille.

3.7 Ulosmitattu omaisuus

Ennen konkurssin alkua käynnistynyt ulosottomenettely keskeytyy konkurssin alkaessa ja ulosottoviranomainen luovuttaa ulosmitatun omaisuuden ja mahdollisesti kertyneet varat konkurssipesälle. Ulosottomenettelyä voidaan kuitenkin konkurssipesän vaatimuksesta jatkaa pesän lukuun. Jos ulosmitatun omaisuuden myynnistä on jo kuulutettu ennen konkurssin alkamista, ulosottomenettely jatkuu konkurssista huolimatta, jollei konkurssipesä vaadi sen keskeyttämistä (KonkL 3:6.1).

Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen KKO:2017:21 mukaan ilman tuomiota täytäntöönpanokelpoinen, vanhentunut saatava voidaan valvoa konkurssissa ja se voi saada suorituksen omaisuudesta, joka on ulosmitattu saatavasta ennen saatavan vanhentumista.

4 Velallisen posti ja muut lähetykset

Pesänhoitajan on huolehdittava siitä, että hän saa haltuunsa velallisen liiketoimintaan liittyvän postin ja muut viestit (KonkL 4:4). Postin osalta tulee joko ilmoittaa postiyritykselle, että posti toimitetaan jatkossa pesänhoitajalle tai huolehtia siitä, että pesänhoitaja saa riittävän selon velallisen toimitiloihin edelleen toimitettavasta postista.

Pesänhoitajalla ei ole oikeutta velalliselle tai tämän edustajille osoitettuihin henkilökohtaisiin viesteihin. Tällaisten viestien saapumisesta on joko ilmoitettava vastaanottajaksi merkitylle henkilölle, toimitettava viesti edelleen hänelle tai palautettava lähettäjälle. Jos pesänhoitaja on erehdyksessä avannut velalliselle henkilökohtaisesti kuuluvan viestin, hänen on keskeytettävä viestin lukeminen heti kun viestin luonne käy selville.

Velallisen työntekijöiden kanssa on pyrittävä sopimaan menettelytavoista, joilla pesänhoitaja saa tarpeellisen selon velallisen taloudelliseen toimintaan tai konkurssipesän selvittämiseen liittyvistä viesteistä. Työntekijöiden sähköpostiviestien osalta pesänhoitajaa koskevat samat yksityisyyden suojasta työelämässä annetussa laissa (759/2004) säädetyt oikeudet ja velvollisuudet kuin työnantajaa. Pesänhoitajan on kehoitettava velallisen edustajia ja työntekijöitä ohjaamaan henkilökohtaiset viestinsä muualle kuin velallisen sähköpostiosoitteisiin.

5 Suojaaminen, vartiointi ja asiakirjojen säilyttäminen

Pesän omaisuus, joka voi sään vaikutuksesta tai muusta ulkoisesta syystä vahingoittua, on suojattava tarkoituksenmukaisesti. Pesänhoitajan on tarvittaessa huolehdittava omaisuuden siirtämisestä ja keräämisestä yhteen paikkaan.

Pesänhoitajan on järjestettävä omaisuudelle tarpeellinen vartiointi. Vartiointia ei kuitenkaan tarvitse järjestää, jos vartiointikustannukset ovat huomattavat vartioitavan omaisuuden arvoon verrattuna tai jos anastamisvaaraa ei voida pitää merkittävänä. Jos aihetta on, pesänhoitajan tulee vaihdattaa toimistohuoneiden ja varastojen lukot.

Aineettomien oikeuksien ja liikesalaisuuksien suojaaminen saattaa edellyttää velallisen tietokoneiden ja -välineiden ottamista pois työntekijöiden hallusta, joidenkin tietoliikenneyhteyksien katkaisemista tai käyttöoikeuksien poistamista tai rajoittamista.

Jos velallisen toimintaa koskevissa säännöksissä on säädetty velvoite säilyttää määräajan joitakin asiakirjoja tai tietoja, velvoite voi sitoa myös konkurssipesää. Tällainen velvoite voi koskea muun muassa kirjanpitolaissa, asianajajista annetussa laissa ja laissa potilaan asemasta ja oikeuksista säädettyjä aineistoja. Potilastietojen säilyttämisestä säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 12 §:ssä ja STM:n asetuksen potilasasiakirjoista 22 - 24 §:ssä. Pesänhoitajan tulee tarvittaessa selvittää yhdessä Valviran kanssa, voidaanko potilasasiakirjat siirtää säilytettäväksi esimerkiksi terveyskeskukseen.

6 Vakuutukset

Pesänhoitajan on selvitettävä konkurssipesän lakisääteiset vakuutukset ja muun vakuutusturvan riittävyys. Tarpeettomat vakuutukset on irtisanottava. Työsuhdevakuutuksia on käsitelty suosituksessa 4.

Jos vapaaehtoisia vahinkovakuutuksia ei ole tai ne ovat päättyneet, pesänhoitajan on otettava konkurssipesän lukuun konkurssipesän omaisuuden realisointiarvoon ja vahingonvaaraan nähden kohtuullinen vakuutusturva. Pesänhoitajan on selvitettävä, tuleeko entisen vakuutuksen jatkaminen edullisemmaksi kuin uuden vakuutuksen ottaminen. Tällöin konkurssipesä voi jatkaa voimassaolevaa vakuutusta ilmoittamalla siitä vakuutusyhtiölle. Samalla tulee selvittää, sisältyykö vastuuvakuutukseen ehto, jonka mukaan vakuutuksen on oltava voimassa sekä vahingon tapahtuessa että korvausta vaadittaessa. Jos vakuutuksessa on tällainen ehto, vakuutuksen voimassaoloa on syytä jatkaa ainakin tiedossa olevien vaatimusten esittämiseen asti.

Konkurssipesä voi nostaa henkilövakuutuksen pesälle takaisinostoarvoon, jos vakuutuksessa on takaisinosto-oikeus. Vakuutus sopimuksissa saattaa olla ehtoja, jotka edellyttävät konkurssipesältä nopeaa vetoamista takaisinosto-oikeuteen. Jos edunsaajan hyväksi on kuitenkin sovittu peruuttamattomasta edunsaajamääräyksestä, ei pesä voi irtisanoa vakuutusta ja nostaa takaisinostoarvoa. Peruuttamattomalla

edunsaajamääräyksellä varustetun henkilövakuutuksen vakuutusmaksut saattavat myös olla vakuutus sopimuslain 56 §:ssä mainituin perustein peräytettävissä konkurssipesään. Konkurssipesä voi sopia sille taloudellista arvoa vailla olevan vakuutuksen siirtämisestä vakuutetulle itselleen.

Vakuutusyhtiö ei voi irtisanoa ajoneuvon liikennevakuutusta sen vuoksi, että vakuutuksenottaja on asetettu konkurssiin. Konkurssin ajalta liikennevakuutusmaksusta ja ajoneuvoverosta vastaa konkurssipesä. Konkurssipesä voi välttää maksut tekemällä ilmoituksen liikennekäytöstä poistamisesta vakuutusyhtiössä tai katsastustoimipaikassa. Ellei ilmoitusta tehdä tai ajoneuvoa myydä tai romuteta välittömästi konkurssin alkamisen jälkeen, pesänhoitajan on ilmoitettava vakuutusyhtiölle vakuutusvelvollisen muuttumisesta.

Kun konkurssipesä myy ajoneuvon, luovutetaan myynnin yhteydessä ajoneuvoon kuuluvat rekisteröintiasiakirjat. Jos rekisteröintitodistus on kadonnut, katsastustoimipaikasta saa kirjallisella hakemuksella uuden rekisteröintitodistuksen.

Pesänhoitajan tulee tehdä ilmoitus ajoneuvoliikennerekisteriin ajoneuvon luovutuksesta myös siinä tapauksessa, että ajoneuvo on hävinnyt tai luovutettu ennen konkurssin alkamista tuntemattomaksi jääneelle henkilölle. Tällöin Traficomille tehdään ilmoitus ajoneuvon luovutuksesta tuntemattomalle ja ilmoitukseen liitetään mahdollisimman tarkka kirjallinen selvitys luovutuksesta.

Jos pesänhoitaja päättää romuttaa ajoneuvon, tulee hänen toimittaa se Suomen Autokierrätys Oy:n (www.autokierratys.fiAvautuu uuteen ikkunaan) viralliseen vastaanottopisteeseen romutettavaksi. Vastaanottopiste päivittää tiedon ajoneuvon lopullisesta poistosta ajoneuvoliikennerekisteriin ja ajoneuvon vakuutus- ja verovelvollisuus katkeaa romutuspäivään.

Rekisteriin tehty merkintä ajoneuvon luovuttamisesta, romuttamisesta tai liikennekäytöstä poistosta päättää konkurssipesän ajoneuvoverovelvollisuuden ja liikennevakuutuksen.

Tarkempia tietoja ajoneuvojen rekisteröinnistä, vakuuttamisesta ja verotuksesta saa Traficomien internetsivuilta www.trafi.fiAvautuu uuteen ikkunaan.

7 Sopimukset

Konkurssin vaikutuksesta velallisen sopimukseen on määräyksiä sekä konkurssilaissa että useissa erityislaeissa. KonkL 3:9:n mukaan konkurssisaatava, joka ei ole eräännytynyt, katsotaan konkurssissa eräänntyneeksi velkojan ja velallisen välisessä suhteessa.

Pesänhoitajan on selvitettävä velallisen voimassa olevat sopimukset ja irtisanottavat ne sopimukset, jotka eivät ole konkurssipesän hoidon ja realisoinnin kannalta tarpeellisia. Monissa erityislaeissa on nimenomaiset säännökset sopimusten päättämisestä konkurssitilanteessa. Tällaisia ovat mm. työsopimuslain 7:8 ja työsuhdeasunnon osalta 13:5, merityösopimuslain 8:7, ammatillisesta koulutuksesta annettu lain 75 §, kauppalaain 63 §, asumisoikeusasunnoista annettu lain 33 §, asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain 49 §, liikehuoneiston vuokrauksesta annetun lain 39 §, maanvuokralain 19 §, asuntokauppalaain 2:14 ja 4:13 §, perintökaaren 24:6, tietoyhteiskuntakaaren 115 § ja kauppaedustajista ja myyntimiehistä annetun lain 24 §.

Jos sopimuksen päättämisestä ei ole säännöksiä erityislaissa, konkurssipesällä on KonkL 3:8:n mukaan oikeus jatkaa konkurssin alkaessa voimassa olleita sopimuksia. Sopimuskumppanilla ei ole konkurssin alettua oikeutta purkaa sopimusta velallisen sopimusrikkomuksen johdosta, jos pesä pystyy täyttämään omat sopimusvelvoitteensa. Konkurssipesän tulee sopimuskumppanin pyynnöstä kohtuullisessa ajassa ilmoittaa, sitoutuuko se sopimukseen sekä asettaa vaadittu vakuus sopimuksen täyttämiseksi. Jos konkurssipesä jatkaa sopimusta, se on massavelkaisessa vastuussa konkurssin alkamisen jälkeen syntyvistä sopimusvelvoitteista.

Jos konkurssi alkaa kesken kestovelkasuhteen (esimerkiksi vuokrasuhteen) maksukautta, maksukauden vastike jaetaan massavelkaan ja valvottavaan velkaan siten, että asettamispäivän jälkeiseltä ajalta kertyvä vastike on massavelkaa ja sitä edeltävältä ajalta valvottavaa velkaa. Eräitä kestovelkasuhteita jatkettaessa pesänhoitajan voi olla tarpeen selvittää tai pyytää toimittajaa selvittämään toimitusten määrä konkurssin alkaessa, esimerkiksi lukemalla kulutusta osoittava mittari.

Pesänhoitajan tulee ottaa selvää heti konkurssin alettua, onko velallisella keskeneräisiä toimituksia tai tilauksia. Pesänhoitaja selvittää yhdessä velallisen ja suurimpien velkojien kanssa, kannattaako konkurssipesän jatkaa velallisen liiketoimintaa. Jos velallisen ilmoituksen- tai luvanvaraista liiketoimintaa päätetään jatkaa, pesänhoitajan tulee huolehtia siitä, että konkurssipesä tekee tarpeelliset ilmoitukset tai hankkii toimiluvan. Säännöksiä, joissa säädetään konkurssipesän oikeudesta jatkaa velallisen luvanvaraista liiketoimintaa, ovat mm. tietoyhteiskuntakaaren 32 ja 48 §:t, asetus kunniamerkkien valmistuksesta ja kaupasta 6 §, laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 3 § ja 70§, lääkelaki 50 §, laki kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä 19 §, ampuma-aselaki 24 §, ajokorttilaki 87 § ja maa-ainelaki 16 a §.

Konkurssipesä on vastuussa maanvuokra-alueen, liikehuoneiston ja asuinhuoneiston vuokrasopimuksen mukaisen käyttökorvauksen maksamisesta siltä ajalta, kuin se käyttää vuokra-aluetta tai huoneistoa, vaikka konkurssipesä ei olisi ottanut vastatakseen vuokrasopimuksesta aiheutuvien velvollisuuksien täyttämistä. Vuokranantajalla on siten oikeus saada konkurssipesältä vuokrasopimuksen mukaisen vuokran suuruista käyttökorvausta siltä ajalta, jonka konkurssipesä käyttää vuokra-aluetta tai huoneistoa, esimerkiksi säilyttää omaan lukuunsa velallisen omaisuutta vuokra-alueella tai huoneistossa.

Vuokra-alueen tai huoneiston käyttämisenä ei pidetä sitä, että konkurssipesä yksinomaan jättää alueelle tai huoneistoon velalliselle tai muulle kuuluvaa omaisuutta. Konkurssipesällä ei ole velvollisuutta omalla kustannuksellaan tyhjentää vuokra-aluetta tai tiloja sellaisesta omaisuudesta, jota se ei myy tai muutoin luovuta eteenpäin.

Konkurssipesän vastuu velallisen vuokrasopimuksesta johtuvista velvoitteista edellyttää vuokra-alueen käyttämiseltä jonkinasteista aktiivisuutta, kuten omaisuuden säilyttämistä vuokra-alueella tai huoneistossa konkurssipesän lukuun.

Vastaavasti vuokra-alueen käyttämisen päättäminen edellyttää pesänhoitajalta aktiivisuutta. Pesänhoitajan on ilmoitettava vuokranantajalle, kun konkurssipesä ei enää käytä vuokra-aluetta tai huoneistoa, jolloin vuokranantaja voi vuokrata alueen tai huoneiston

edelleen ja tarvittaessa ryhtyä vuokra-alueen puhdistamista tai huoneiston siivoamista koskeviin toimiin.

Omaisuuksien poistamisesta ja alueen puhdistamisesta vuokranantajalle aiheutuneet kustannukset ovat konkurssisaatavia. Vuokranantaja voi siten valvoa velallisen omaisuuden poistamisesta ja alueen tai huoneiston siivoamisesta aiheutuvat kustannukset velallisen konkurssissa konkurssisaatavina.

8 Oikeudenkäynnit

Pesänhoitajan on selvitettävä heti konkurssin alettua velalliselta, tämän palveluksessa olevilta, avustajilta ja velallisen asiakirjoista, onko velallisella vireillä olevia oikeudenkäyntejä tai muita viranomaismenettelyjä.

Pesänhoitajan tulee jatkaa oikeudenkäyntiä, jos se on pesän kannalta tarkoituksenmukaista. Pesänhoitajan on tarvittaessa pyydettävä määräpäivän siirtämistä selvittääkseen velkojien kannan oikeudenkäynnin jatkamiseen ja mahdolliseen kuluvastuuseen.

Ennen konkurssiin asettamista kertyneet velallisen omat oikeudenkäyntikulut ja velallisen maksettavaksi tuomittavat vastapuolen oikeudenkäyntikulut ovat konkurssissa valvottavaa velkaa. Jos konkurssipesä jatkaa oikeudenkäyntiä, se on massavelkaisessa vastuussa vain konkurssin alkamisen jälkeen kertyvistä omista oikeudenkäyntikuluistaan ja konkurssipesänmaksettavaksi tuomittavista vastapuolen oikeudenkäyntikuluista. Pesänhoitajan on syytä pyytää tuomioistuinta määräämään ratkaisussaan, miltä osin konkurssipesä on vastuussa oikeudenkäyntikuluista.

Jos pesä päättää olla jatkamatta oikeudenkäyntiä, pesänhoitajan on ilmoitettava päätöksestä viipymättä velalliselle, jotta tämä voi halutessaan jatkaa oikeudenkäyntiä. Velalliselle on varattava mahdollisuus tutustua asiaan ja asiakirjoihin. Pesänhoitajan on huolehdittava siitä, ettei oikeudenmenetyksiä tapahdu aikana, jonka velallinen tarvitsee asiaan perehtymiseen.

9 Ympäristöasiat

Tässä luvussa on kuvattu konkurssipesän ympäristövastuita suosituksen allekirjoitushetkellä voimassa olevien lakien ja tuomioistuinratkaisujen pohjalta. Ympäristön pilaantuminen on voinut tapahtua pitkän ajan kuluessa, ja ympäristövastuuta koskeva lainsäädäntö on saattanut tänä aikana muuttua. Konkurssivelallisen, konkurssipesän ja luovutuksensaajan vastuu voi määräytyä toisin kuin alla on kuvattu, jos ympäristön pilaantuminen on tapahtunut ennen nyt voimassa olevien lakien voimaantuloa.

Ympäristöriskejä aiheuttavaa toimintaa harjoittaneen toimijan konkurssin yhteydessä pesänhoitajan tulee ottaa viipymättä yhteyttä esim. paikalliseen ELY-keskukseen tai muuhun asianomaiseen viranomaiseen välttämättömien ympäristönsuojelutoimenpiteiden arvioimiseksi.

Pesänhoitajan tulee toimia vastaavalla tavalla, mikäli konkurssipesän hallitsemisessa tiloissa tai kiinteistöllä havaitaan epäiltyjä ympäristölle vaarallisia aineita tai niitä sisältäviä laitteita tai tuotteita.

9.1 Jätteet ja ongelmajätteet

Pesänhoitajan tulee huolehtia siitä, että velallisen hallitsemisessa tiloissa tai alueella olevat irtaimet jätteet ja ongelmajätteet toimitetaan asianmukaisesti käsiteltäviksi jätelain 28 §:n edellyttämällä tavalla. Konkurssipesä on jätelain 6 § 1 momentin tarkoittamana jätteen haltijana massavelkaisessa vastuussa jätteen asianmukaisesta käsittelystä (KHO 2003:51 ja 2017:53). Konkurssipesä voi pyrkiä sopimaan konkurssipesään kuuluvan omaisuuden ostajan kanssa siitä, että tämä ottaa vastuulleen jätteiden toimittamisen käsiteltäväksi. Jos konkurssipesä ei pysty huolehtimaan jätteiden asianmukaisesta käsittelystä, pesänhoitajan on ilmoitettava asiasta velallisen käyttämän toimitilan tai kiinteistön omistajalle taikka ympäristönsuojeluviranomaiselle, jotta nämä voivat huolehtia jätteiden käsittelyn järjestämisestä.

9.2 Pilaantunut maaperä ja pohjavesi

Ympäristönsuojelulain 133 §:n mukaan se, jonka toiminnasta on aiheutunut maaperän tai pohjaveden pilaantumista, on velvollinen puhdistamaan

maaperän ja pohjaveden. Vallitsevan tulkinnan mukaan konkurssipesä ei olisi massavelkaisessa vastuussa velallisen toiminnassa aiheutuneesta maaperän tai pohjaveden pilaantumisesta. Jos konkurssipesä jatkaa ympäristöä pilaavaa toimintaa, se saattaa joutua vastuuseen myös ennen konkurssin alkamista tapahtuneesta maaperän tai pohjaveden pilaantumisesta.

Kun konkurssipesä myy pilaantuneen maa-alueen, ostaja voi joutua ympäristönsuojelulain 133 §:n nojalla vastuuseen alueen ennallistamisesta jos ostaja tiesi tai tämän olisi pitänyt tietää maaperän tai pohjaveden pilaantumisesta. Konkurssipesä on pilaantunutta aluetta myydessään ympäristönsuojelulain 139 §:n mukaan velvollinen antamaan ostajalle käytettävissään olevat tiedot alueella harjoitetusta toiminnasta sekä maaperän ja pohjaveden pilaantumisesta.

9.3 Vastuu ympäristövahingosta

Ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain 1 §:n mukaan ympäristövahinkona korvataan tietyllä alueella harjoitetusta toiminnasta aiheutunut vahinko, joka on ympäristössä aiheutunut mm. veden tai maaperän pilaantumisesta. Lain 7 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan korvausvelvollisuus on sillä, jonka harjoittamasta toiminnasta ympäristövahinko johtuu. Vallitsevan tulkinnan mukaan konkurssipesä ei olisi massavelkaisessa vastuussa velallisen toiminnassa aiheutetusta ympäristövahingosta. Jos konkurssipesä jatkaa velallisen harjoittamaa, veden tai maaperän pilaavaa toimintaa, konkurssipesä voi joutua massavelkaiseen vastuuseen myös velallisen aiheuttamasta ympäristövahingosta. Jos konkurssipesä myy ympäristövahingon aiheuttaneen toiminnan, ostaja voi joutua ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain 7 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan vastuuseen ympäristövahingosta, jos tämä toiminnan saadessaan tiesi tai tämän olisi pitänyt tietää vahingosta.

10 Luvanvaraista liikennettä harjoittavan vastuista annettu takaus

Liikennepalvelulain mukaista luvanvaraista tavara- tai henkilöliikennettä harjoittaneen velallisen vastuista on saatettu antaa takaus (ns.

toimintatakaus). Takaus on annettu liikenneluvan mukaisen toiminnan aiheuttamien velkojen maksamisen vakuudeksi. Takausta säilytetään Liikenne- ja viestintävirastossa (Traficom). Takaus ei kuulu konkurssipesään eikä siitä kertyviä varoja voida käyttää konkurssipesän massavelkojen kattamiseen. Konkurssi ei eräännytä velkojan saatavaa suhteessa takaajaan eikä takaajalla ole takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 21 ja 22 § nojalla velvollisuutta maksaa erääntymätöntä toimintatakauksen kattamaa velkaa. Saman lain 26 § 3 momentin perusteella takaajalla on kuitenkin oikeus maksaa erääntymätön velka. Takaajan suostumuksella pesänhoitaja voi siten maksaa konkurssimenettelyn yhteydessä takauksen kattamat velat riippumatta siitä, onko velkojan saatava erääntynyt suhteessa takaajaan. Lakiin tai asetukseen ei sisälly määräyksiä siitä, miten takaus jaetaan velkojille.

Konkurssiain neuvottelukunta suosittelee, että pesänhoitaja huolehtii toimintatakauksen perimisestä ja jakamisesta velkojille konkurssimenettelyn ohessa, jos velkojien saatavat on pystytty pesänhoitajan käsityksen mukaan riittävän luotettavasti selvittämään.

Pesänhoitaja voi täysimittaisessa konkurssimenettelyssä ottaa vastaan takaajalta suorituksen velkojien lukuun ja jakaa varat velkojille vahvistetun jakoluettelon mukaan (KKO 2000:76).

Konkurssiain neuvottelukunnan käsityksen mukaan pesänhoitaja voi ottaa vastaan takaajan suorituksen ja jakaa varat velkojille myös raukeavassa konkurssissa. Varojen vastaanottaminen ja jakaminen ei kuitenkaan kuulu varsinaiseen pesänhoitotehtävään vaan pesänhoitaja toimii tässä tilanteessa suoraan takaajan ja velkojien lukuun. Raukeavassa konkurssimenettelyssä pesänhoitajaa jakaa takauksen perusteella saadut varat velkojille velallisen vahvistaman pesäluettelon mukaisesti.

Takauksen perusteella saadut varat jaetaan vain niille velkojille, joiden saatava on syntynyt liikenneluvan mukaisessa toiminnassa. Pesänhoitaja ei voi veloittaa toimintatakauksen aiheuttamaa työtä ja kuluja pesästä, mutta hän voi kattaa kulunsa ja ottaa kohtuullisen palkkion päältä takauksesta.

11 Työsopimusten irtisanominen ja palkkaturva-asioiden hoitaminen

Pesänhoitajan ensimmäisiä tehtäviä on työsuhteiden irtisanominen ja palkkaturva-asioiden hoitaminen. Näitä on käsitelty tarkemmin suosituksessa 4.

Helsingissä, 9. päivänä joulukuuta 2019.

Sami Uoti

puheenjohtaja

Urpo Mäkelä

sihteeri